

AUTOMAATSETE FISKAALSETE STABILISAATORITE ROLL EESTIS JA MEIE FISKAALPOSITSIOON

Eestis kui valuutakomitee süsteemi järgivas riigis on üheks peamiseks majanduskeskkonna mõjutamise vahendiks eelarvepoliitika. Eesti Panga ja rahandusministeeriumi koostöös valmis hiljuti uurimus Eesti riigieelarve tasakaalust ja valitsuse fiskaalpoliitilistest otsustest¹. Järgnev analüüs annab uurimusest lühikese ülevaate.

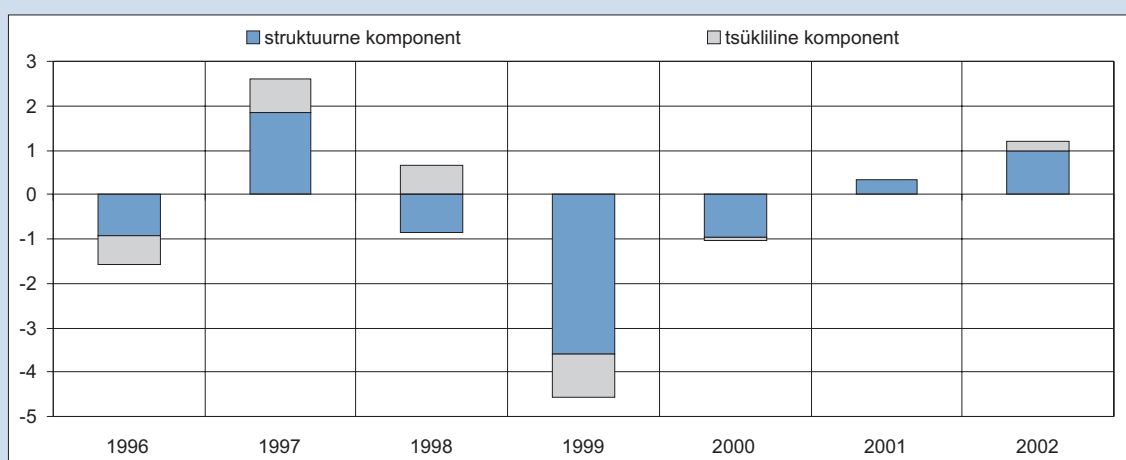
Eelarvepoliitika tõhusaks rakendamiseks majandusšokkide silumisel on oluline tunda eelarvesse sisse arvestatud automaatsete stabilisaatorite toimet. Selleks tuleb hinnata eelarve tulude ja kulude tsüklitundlikkust, mis võimaldab eristada eelarve tsüklilist ja struktuurset komponenti. Tsükliline komponent iseloomustabki eelkõige automaatsete stabilisaatorite rolli, samal ajal kui struktuurset komponent² võimaldab analüüsida suvakohaste majanduspoliitiliste sammude mõju eelarvepoliitikale.

Eelarve tsüklilise ja struktuurset komponenti eristamiseks kasutati uurimuses üldlevinud kahesammulist lõhede ja elastsuse meetodit. Selle lähene-

mise järgi leitakse esmalt eelarve tulude ja kulude elastsus maksubaasi nihete suhtes, milleks Eesti näite puhul oli valitud SKP. Seejärel antakse hinnang SKP potentsiaalsele tasemele, mis võimaldab leida SKP lõhe.

Maksutulude elastsuse leidmiseks kasutati uurimuses regressioonanalüüsi, elimineerides seejuures diskretsionaarsed maksupoliitilised mõjud. Äritsüklilist sõltuvate eelarve kulukomponentide (töötü abiraha, toimetulekutoetus) osakaal kogukuludes osutus Eestis väheoluliseks, mistõttu eelarve kulude poole tsüklitundlikkuse edasisest analüüsist loobuti.

Potentsiaalse kogutoodangu hindamiseks kasutati nii Hodric-Prescott (HP) filtrit kui ka tootmisfunktsiooni analüüsi. Kuna just SKP lõhe mängib eelarve struktuurset komponenti leidmisel suhteliselt suurt rolli, viidi töös läbi ka potentsiaalse kogutoodangu sensitiivsusanalüüs, kus HP filtri puhul varieeriti tasandusparameetritega, tootmisfunktsiooni puhul aga võimalike tootmisvõimsustega.

Joonis 1. Tsüklilise ja struktuurset komponenti mõju eelarve tasakaalule (% SKP suhtes)

¹'Automatic Fiscal Stabilisers in Estonia: Economic Fluctuations' Impact on General Government Budget Balance and Fiscal Policy Decisions', 2003, uurimus on veel avaldamata.

² Eelarve tasakaalu struktuurset komponenti nimetatakse ka tsükliliselt tasandatud eelarve tasakaaluks.

Struktuurse ja tegeliku tasakaalu erinevus osutus suhteliselt väikeseks, mis viitab maksutulude madalale tsükli- ja tsüklitundlikkusele. Arvuliselt on Eestis eelarve tsükli- ja tsüklitundlikkuse koefitsient vaid 0,4, mis ELi liikmesriikidega võrreldes asub vastava skaala madalamas osas (ELis varieerub vastav näitaja vahemikus 0,3–1,1). See tähendab ka automaatsete stabilisaatorite väikest mahtu.

Eelarve struktuurse ja tsüklilise komponendi vahetõrke ning dünaamikat jälgides on võimalik eristada fiskaalpoliitika suundumusi, sh valitsuse soovi toetada või pidurdada kogunõudlust. Kui eelarve struktuurne ja tsükliline komponent on samasuunalise märgiga, siis on tegu sooviga kogunõudlust siluda. Uuringu tulemusena võib väita, et kui 1998. aasta välja arvata, on valitsuse eelarvepoliitika olnud äritsüklit tasandav (vt joonis 1)³.

³SKP lõhe arvutamiseks on kasutatud HP filtrit tasandusparameetriga 400.